

การจัดการวัฒนธรรมและทัศนศิลป์

ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เมื่อกล่าวถึง “ผลกระทบจากการจัดการ วัฒนธรรม แนวทางการดำเนินการ และการ จัดการวัฒนธรรมด้านทัศนศิลป์” มีคำหลักสำคัญ ที่ควรพิจารณาในเบื้องต้น ที่ควรนำมาวิเคราะห์ วิเคราะห์หลายคำ เช่น ผลกระทบ การดำเนินการ การ จัดการวัฒนธรรม ทัศนศิลป์ ผลกระทบ (Social Impact) ย่อมมองได้สองด้านทั้งในทางบวกและลบ การกล่าวถึงผลกระทบจึงต้องมองทั้งผลดีและผลเสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการจัดการวัฒนธรรม ย่อม มีความซับซ้อนมาก การจัดการ (Management) เรา ลงไปหรือเข้าไปกระทำ เข้าไปจัด เข้าไปจัดการ คำว่า “การจัดการ” หรือ “Management” เป็นคำที่มาจาก ภาคธุรกิจ มาจากกระแสทุนนิยม เป็นเรื่องของการ ตลาด (Marketing) เป็นเรื่องของพลังการประชาสัมพันธ์ ทุนนิยม จะต้องเข้าไปจัดการทุกเรื่องเพื่อโภคทรัพย์ ตะวันตกเข้ามาจัดการตะวันออก จัดการอาฟริกา จัดการตะวันออกกลางแต่ตะวันออกกลางไม่ค่อยยอม ซึ่งตะวันตกมักจะลืมจัดการตนเอง

เมื่อการจัดการนำมาใช้กับ “วัฒนธรรม” ถ้า ปักธงของทุนนิยม ของโภคทรัพย์ ก็จะออกไปทาง อุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม (Cultural Industry) อย่าง ที่ทั่วโลกกำลังทำกันมากมาย จีนทำมาก ไทยทำมาก อาการก็จะออกมาทางประดิษฐกรรมเพื่อการท่องเที่ยว เสสร้างเพื่อการท่องเที่ยว การแสดงแสงสีมายา และ ประดิษฐกรรมในกระบวนการอีกมากมาย

ถ้าเราสามารถผันกระบวนการจัดการหรือ กระบวนการจัดการทางวัฒนธรรม มาสู่การจัดการที่ ยั่งยืน (Sustainable Management) การจัดการสีเขียว (Green Management) ไม่ใช่การจัดการวัฒนธรรม เพื่อชงโภคทรัพย์เป็นด้านหลัก หันมาสู่การจัดการ วัฒนธรรมเพื่อวัฒนธรรม (Culture for Culture’s Sake) เป็นด้านหลัก ซึ่งอาจมีโภคทรัพย์เป็นส่วนเสริม ในโลกทุนนิยมวันนี้ถือว่ายอมรับกันได้

ถ้าการจัดการวัฒนธรรมเป็นการจัดการสีเขียว ย่อมเป็นเรื่องเดียวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศวิทยา เรื่องคุณธรรมจริยธรรม ความดีงาม เรื่องของการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ สุนทรียะ ผู้คน ชุมชน การดำรงชีวิต คุณภาพชีวิต ศาสนา จิตสำนึก การหวงแหนปกป้อง ฯลฯ เป็นประการสำคัญ เรา อาจลองตั้งคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบว่า ในกรณี ของปราสาทเขาพระวิหารหรือปราสาทพระวิหารและ ปราสาทตาเมือนธม เราไม่ยอม เราต่อสู้ เราพยายาม เพื่อจิตสำนึกในคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ ศิลป วัฒนธรรม โบราณวัตถุ เชิงคุณค่า หรือเพราะรายได้ จากการท่องเที่ยว การขายสินค้า ชาตินิยม ความ เป็นรัฐชาติการแบ่งฝ่ายขาว - ดำ รัฐบาลและไม่ใช้ รัฐบาล เรามีจิตสำนึกประการไหนหนักแน่น

วัฒนธรรม (Culture) เป็นนามธรรม เป็น คุณค่า เป็นวิถีการดำเนินชีวิต อาจทั้งวิถีและวิธีการ ดำเนินชีวิต เป็นความดีงาม ผมยังคงเชื่อว่า “เราคือ

วัฒนธรรม” วัฒนธรรมจะดี-เลว จะเป็นวัฒนธรรม หรืออวัฒนธรรมเพราะเรา คำว่า **“วัฒนธรรม”** มี **“ธรรมมะ”** ย่อมเป็นไปในทางบวกทางดีงาม สิ่งเลวร้ายย่อมไม่ใช่วัฒนธรรม แท้จริงแล้ว **เราคือวัฒนธรรมหรืออวัฒนธรรม**

เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรม ย่อมมีมุมมองที่หลากหลาย รัฐจะมองวัฒนธรรมที่เป็นยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการประเทศมองเป็นทุนและเป็นปัจจัยต่างๆ ทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านการท่องเที่ยว ในกระแสทุนนิยม การท่องเที่ยวมักเป็นอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรมมากเกินไป มุมมองของสื่อและข่าวสารในสังคมทุนนิยม มักมองวัฒนธรรมในเชิงวัตถุหรือประเพณีซึ่งเป็นปลายเหตุของวัฒนธรรม และถ้าสื่อขาดสำนึก ขาดความซาบซึ่งต่อวัฒนธรรมหรือศิลปวัฒนธรรมอย่างแท้จริง สื่อก็มักจะทำหน้าที่ขายข่าวเป็นด้านหลัก สื่อจึงต้องลึกลับและเรียนรู้วัฒนธรรมและศิลปวัฒนธรรมให้จริงจังขึ้น มุมมองของนักชาตินิยม ก็มักมองวัฒนธรรมศิลปวัฒนธรรม ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ในเชิงชาตินิยม รัฐชาติ ศักดิ์ศรีของความเป็นชาติเหนือกว่าสำนึกในเชิงคุณค่าความดีงาม และวิถีชีวิตของผู้คน ของชุมชน อีกมุมมองหนึ่งที่ผมคิดว่ามีคุณค่า ซึ่งกระแสทุนนิยม รัฐ สื่อ นักชาตินิยม มักจะมองข้ามหรือละเลย ซึ่งจะเป็นโทษมหันต์เป็นมุมมองทางด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การศึกษา และศาสนา ซึ่งต้องรวมพลังและสร้างพลังร่วมให้เข้มแข็ง เพื่อให้มุมมองเหล่านี้ส่งผลไปสู่การสร้างจิตสำนึกและการประพฤติปฏิบัติในสังคมอย่างแท้จริง

ในอดีต ในวิถีชีวิตชุมชน เราอาจไม่ต้องเข้าไปจัดการอะไรในทางวัฒนธรรม เพราะมันเป็นวิถีเป็นมรรค (Means) วัฒนธรรมในชุมชนอาจผลิบานหรือเติบโตอย่างดอกไม้ใบไม้ อย่างธรรมชาติ เหมือน

วิธีแห่งเต่า วิถีชีวิตท่ามกลางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศาสนา ภูมิปัญญา ชุมชน ได้ก่อให้เกิดพัฒนาการของชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปวัตถุ ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไป ผุพังไป ทุกอย่างเป็นตถตา การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปวัตถุ อาจไม่ต้องติดยึดกับอดีต อาจปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามกาลและเทศะที่เหมาะสมกลมกลืนในแต่ละช่วงเวลา ไม่ต้องอาลัยอาวรณ์ ไม่ต้องสะสมซื้อขายศิลปวัตถุไว้ในพิพิธภัณฑ์ ในหอสะสมศิลปะ เกิดแล้วดับแล้วสูญสลายไป

เมื่อผู้คนในชุมชน สังคมในชุมชนดำเนินวิถีชีวิตไปด้วยความดีงาม แข่งขัน พอเพียง กลมกลืนกับสรรพสิ่ง ทุกสิ่งบูรณาการเข้าด้วยกัน พ่อบ้านอาจจะทำกระต่ายขูดมะพร้าว แล้วประดิษฐ์ประดอยรูปร่างหน้าตาตามความคิดของตนเอง แม่บ้านประดับตกแต่งอาหาร แกะผลไม้สวยงาม คุณตาช่างไม้ ประดิษฐ์ม้าโยก ตกแต่ง ทาสีให้สวยงาม เพื่อให้หลานรักโยกเล่นสนุกสนาน คุณปู่ชาวสวนทำหนั่งสติ๊กให้หลานชาย เอาไว้ยิงไล่กระรอกที่มากินผลไม้ในสวน มีเวลาก็แกะเป็นรูปสัตว์สวยงามไว้ที่ด้ามง่ามหนั่งสติ๊ก ลูกสาวแสนสวยทอผ้ายกดอกสวยงามเพื่อเตรียมตัวเป็นแม่บ้าน และเพื่อเตือนชายหนุ่มว่า ฉันมีความเข้มแข็ง อดทน และมีความงามอยู่ในหัวใจ และบอกว่า “ฉันพร้อมจะเป็นแม่บ้าน” คุณลุงพาหลานออกไปทำนา เลี้ยงควายแกะดินเหนียวมาปั้นเป็นวัวควายให้หลานเล่น ชาวบ้าน ช่างชาวบ้าน ช่วยสร้างโบสถ์ ศาลา วิหาร แล้วคนมีฝีมือก็ช่วยกันเขียนภาพเกี่ยวกับพุทธศาสนาเพื่อเรียนรู้และสืบต่อพุทธศาสนา พุทธธรรม เขียนไว้ที่ผนังด้านนอกของสิมอีसान ฯลฯ

กระบวนการหรือพัฒนาการเหล่านี้ไม่ต้องบริหารจัดการอะไร ถ้าจะมองว่าเป็นการบริหารจัดการในระดับหนึ่ง ก็อาจจะเป็นการบริหารจัดการที่เป็น

ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ส่วนหนึ่งของคุณค่าในชีวิต ส่วนหนึ่งของกระบวนการในชุมชน ในสังคม เป็นความประณีตงดงาม ผูกผันศรัทธาในจิตใจ

ในอดีต วัดเป็นศูนย์กลางของศรัทธา ศูนย์กลางของการศึกษา ที่พึ่งทางกายและใจ หนีร้อนไปพึ่งเย็น การบวชเป็นสามเณร บวชเป็นพระ รวมทั้งการบวชเมื่อมีปัญหาเพื่อเป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ เพื่อเข้าไปศึกษา เข้าไปพัฒนาตัวตน จากคนดิบให้เป็นคนสุก เป็นบัณฑิตหรือ “ทิด” ผู้หญิงไม่มีโอกาสบวชเป็นภิกษุณีในประเทศไทย เป็นเพียงแม่ชี เป็นโยมอุปถัมภ์ แต่ถ้าผู้หญิงบวชเหมือนผู้ชาย ระบบครอบครัวอาจเป็นปัญหา ใครจะให้ความอบอุ่นลูก ใครจะดูแลลูก ใครจะให้การศึกษาลูก พระสงฆ์ในอดีตจึงเป็นทั้งผู้สืบทอดศาสนา เป็นปราชญ์ เป็นครู เป็นหมอ เป็นช่าง เป็นศิลปิน ไปพร้อมกัน ไม่ต้องสร้างทฤษฎีบริหารจัดการอะไร ไม่ต้องเรียนรู้เรื่องภาวะผู้นำอะไร ทุกอย่างดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติ เชื่อมโยง ผสานสัมพันธ์กันทั้งระบบสังคม ชุมชนธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และในความเป็นธรรมชาตินั้น เป็นกระบวนการเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific process) ไปพร้อมกันด้วย

ในอดีต วังมีทั้งอำนาจ ความเคารพยำเกรง ซึ่งเป็นชีวิต มีทั้งความศรัทธาและความหวาดกลัว ประชาชนทำทุกอย่างเพื่อวัง เพื่อสถาปนาความยิ่งใหญ่ถูลังการของวัง ด้วยความศรัทธา ด้วยความเคารพยำเกรง ด้วยการเกณฑ์ผู้คน วัฒนธรรมและศิลปวัฒนธรรมก่อเกิดจากวัง และแผ่ขยายไปผสานกับวัด เข้าไปสู่วิถีชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ในปริมนทลที่อำนาจของวังเอื้อมไปถึง วังและวัดมักผสานไปด้วยกัน เมื่อไกลอำนาจระดมมี วัดและชุมชนจะเชื่อมโยงกันมากขึ้น วังน่าจะบริหารจัดการวัฒนธรรมมากกว่าวัดและชุมชน

อดัม สมิธ เขียนหนังสือ โภคทรัพย์ของชาติ

(The Wealth of Nations) ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 อดัม สมิธ เข้าใจโลกะ โมหะ หรือกิเลสตัณหาของมนุษย์เป็นอย่างดีในขณะที่พุทธธรรมจากสองพันห้าร้อยกว่าปี มุ่งมั่นที่จะลดกิเลสตัณหาของมนุษย์ เพื่อสังคมที่ดั่งงามเอื้ออาหาร และสันติสุข แต่อดัม สมิธชื่นชมกิเลสตัณหาของมนุษย์ เขาใช้กิเลสตัณหา ความโลภความไม่รู้จักพอให้เป็นรากฐานหรือมูลเหตุของความร่ำรวย โภคทรัพย์ บ้าคลั่งวัตถุ แล้วระบอบประชาธิปไตย (Democracy) ก็ผสานกับทุนนิยม (Capitalism) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี บ้าคลั่งไปสู่ ทุนนิยมไม่รู้จักพอ (Surplus Capitalism) ตามมาด้วยการล่าอาณานิคมการแบ่งมนุษย์เป็นพวกอารยะและอนารยะ บนฐานคิดและความเห็นแก่ตัวของตนเองจนถึงปัจจุบัน

เมื่อกระแสะตะวันตกไหลบ่าเข้าสู่สังคมไทย เราจะเห็นการบริหารจัดการวัฒนธรรมเพื่อปรับตัวไปสู่กระแสะตะวันตกรุนแรงขึ้น ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รุนแรงมาก ในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาสิทธิราชมาสู่ประชาธิปไตยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่สองแล้วกระบวนการต่างๆ ก็สืบมาจนถึงปัจจุบัน

ในช่วงนี้ เราก็เห็นเงินบริหารจัดการวัฒนธรรมอย่างเข้มข้นจริงจัง รวมทั้งประดิษฐ์กรรมทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก อาจหยิบยกพิธีเปิดและกระบวนการโอลิมปิกเกมส์ ครั้งที่ 29 (2551) ของจีนเป็นกรณีศึกษา ยิ่งใหญ่ถูลังการและชายวัฒนธรรมหนุ่มน้อยนาร์กร้องเพลงในพิธีเปิดก็ใช้กระบวนการลิปซิง ด้วยหนุ่มน้อยเสียงดีไม่น่ารัก ชาวจีนต้องฝึกยืมเพื่อต้อนรับชาวต่างชาติ ต้องปรับรื้อห้องน้ำที่สกปรก

และ همین ฯลฯ อย่างไรก็ตาม กระบวนการจัดการโอลิมปิกเกมส์และพิธีเปิด - ปิด ครั้งนี้ ทำให้ชาวตะวันตกฝันร้าย ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา จอร์จ บุช ตัวเล็กไปถนัดใจ ชาวตะวันตกต้องกลับไปตั้งหลักใหม่

กล่าวทางด้านทัศนศิลป์ วันนี้ ทัศนศิลป์เข้าไปเกี่ยวข้องกับวัง วัด ชุมชน แม้กระบวนการต่าง ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปมากแล้วก็ตาม เข้าไปเกี่ยวข้องกับรัฐที่แยกภารกิจออกจากวัง เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาที่แยกตัวออกจากวัด และเกี่ยวข้องกับสื่อในสังคม ซึ่งมีบทบาทเข้มข้นก้าวหน้า โภคทรัพย์ มีได้-มีเสีย มีสร้างสรรค์-ทำลาย มีจริยธรรม-อจริยธรรม สื่อและสังคม สื่อที่เราต้องรู้ทัน ต้องสร้างคนรุ่นใหม่ให้รู้เท่าทัน การรู้เป็นเรื่องสำคัญ แต่ความสามารถในการกรองความรู้ สำคัญกว่า

ทัศนศิลป์ในกระแสธุรกิจและโภคทรัพย์ ทัศนศิลป์ เข้าไปเกี่ยวข้องกับการขาย การนิทรรศการ แกลเลอรี พิพิธภัณฑ์ ในสังคมไทยศิลปินจะประสบความสำเร็จอาจจะต้องหาจุดขายด้วย จะด้วยบุคลิก ทำทาง การพูดจา การแต่งกาย การมีเหรียญรางวัล ศิลปินชั้นเยี่ยม ศิลปินแห่งชาติ ก็เป็นธรรมดาโลกเป็นระบบวุฒิภาวะของประเทศชาติ คำถามทางการศึกษาจึงอาจตั้งคำถามว่าการศึกษาด้านทัศนศิลป์วันนี้ จุดยืนของเราคือทุนนิยมส่วนเกินหรือทุนนิยมที่ยั่งยืนพอเพียง เรากระตุ้นบริโภคนิยมรุนแรงหรือบริโภคนิยมภายใต้ความพอเพียง ความรู้จักพอ คุณธรรม จริยธรรม เราจะสร้างสำนึกในแง่มุมใดกับลูกศิษย์ของเรา เพื่อตัวตนของเราหรือสังคมโดยรวม

คำถามทางด้านสื่อ สื่อในสังคมปัจจุบันเป็นเครื่องมือหรือกลไกทุนนิยม มักเพื่อกระพือความกระหายทางด้านต่างๆ เราถูกโปรแกรมให้รับรู้สินค้าต่างๆ ละครฟองสบู่ เราฟังเพลงในวิทยุตามที่นายทุนป้อนให้เราฟัง ไม่ใช่คุณภาพของดนตรี เรา

ฟังข่าวสารที่ถูกป้อนให้ฟัง นักขายข่าวไล่ล่าข่าวมาเพื่อให้เราฟัง บางทีนักขายข่าวก็เป็นนักขายความแตกแยกในสังคมไปพร้อมกันด้วย ก่อนมีสถานีโทรทัศน์สาธารณะ ภาพและข่าวทางศิลปวัฒนธรรมมีเพียงในช่วงเวลาที่ผู้คนไม่ว่าง ไพร์มไทม์เป็นช่วงเวลาของการขับเคลื่อนทุนนิยม เมื่อมีทีวีสาธารณะกฎหมายหลุดออกมาในช่วงของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (2550) ซึ่งผมเป็น สนช. อยู่ด้วย วันนี้เราจึงมีโอกาสได้เห็นภาพและข่าวทางด้านศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น ได้มีโอกาสชื่นชมการแสดงพื้นบ้าน ดนตรีของคนรักดนตรี ทัศนศิลป์แปลกๆ ชีวิตพื้นบ้านและชุมชน ไม่ใช่เพียงศิลปวัฒนธรรมเพื่อเงินเท่านั้น

กรณีศึกษาที่น่าสนใจ ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา สมุทรสงคราม ที่พัฒนาหรือบริหารจัดการให้เข้มแข็งด้วยจิตสำนึกร่วมของชาวอัมพวา ชาวอัมพวาที่เป็นชาวสวน มีอัตลักษณ์และมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ตลาดน้ำ สินค้าและการค้าขาย พลิกฟื้นขึ้นมาด้วยความเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ไม่ใช่เพียงเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่บริหารจัดการบนปลายเหตุหรือการบริหารจัดการที่เอาเงินเป็นตัวตั้ง **สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี** ทรงอุปถัมภ์และเกื้อหนุนโครงการดังกล่าวด้วย ทรงวาดหวังที่จะให้เป็นการบริหารจัดการวัฒนธรรมต้นแบบสำหรับชุมชนอีกมากมายทั่วประเทศไทย

วันนี้ เราจะพบว่ามีการบริหารจัดการที่ไปเกี่ยวข้องกับวัด เกี่ยวข้องกับศาสนา พร้อมไปกับการทำมาหากินกับวัด ศาสนา และกระพีของวัดคือไสยเวท บนฐานทุนนิยมและการกระพือข่าวต่างๆ ด้วยสื่อสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างวัดถุ โบสถ์วิหารที่ใหญ่โตฟังเพื่อหรรษา รสนิยมที่มีปัญหา หยาบกระด้าง พระพุทธรูปขนาดยักษ์ รูปยักษ์ ทั้งๆ ที่ชาวบ้านยังอดอยากยากแค้นมากมาย การบริจาคที่ต้อง

ติดชื่อผู้บริจาคและอะไหล่เต็มไปหมด การประโคม
ข่าวขายสินค้าเครื่องรางของขลัง จตุคามรามเทพ
พระเครื่อง เรากำลังหากินกับศรัทธา ไลยเวท และ
ความหลงผิดทั้งหลายหรือไม่ อย่างไร

เมื่อเราได้รับระบบการศึกษาจากตะวันตก แยก
การศึกษาออกจากวัด แยกศิลปะออกจากวัด แยกตัว
ออกจากพุทธศาสนา วัดมีช่องว่างกับชุมชน รัฐ
จัดการศึกษาโดยอ่อนศาสนา อ่อนจริยธรรม เมื่อ
สังคมไม่ต้องรับผิดชอบทางการศึกษา สังคมก็เริ่ม
อ่อนแอทางการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ไม่จำเป็นต้อง
พัฒนาทางการศึกษาหรือไม่จำเป็นต้องเรียนรู้มากนัก
สังคมอ่อนแอสำนักทางศิลปวัฒนธรรม สังคมไม่น้อยที่
สนับสนุนการรื้อทำลายศิลปวัตถุ และประสงค์จะได้
ศิลปวัตถุใหม่ที่หรูหราฟุ้งเฟ้อ สูตรสำเร็จ ตามกระแส
รสนิยมและทุนนิยมใหม่ เราซื้อขายลักขโมย ทำลาย
ศิลปวัตถุ พุทธศิลป์ เหมือนสินค้าทั่วไป การบริหาร
จัดการศิลปวัตถุ ศิลปวัฒนธรรมในวัด ขึ้นอยู่กับ
ระบบทุนนิยม ช่างรับเหมา แรงงานราคาถูก ไม่ใช่
ศิลปวัตถุที่เกิดจากจิตศรัทธา จิตวิญญาณ อีกต่อไป
เราจึงได้เห็นสิ่งน่าเกลียดมากมายในวัดทุกวันนี้ แล้ว
สิ่งน่าเกลียดเหล่านี้จะกระตุ้นจิตศรัทธาความดีงามความ
สงบ รสนิยม ความประณีตในจิตใจให้กับผู้คนในชุมชน
ให้กับเด็กเยาวชนคนรุ่นหลังได้อย่างไร

การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน
มหาวิทยาลัยในปัจจุบัน แปรลกแยกศาสนธรรม ซึ่ง
การศึกษาในระบบโรงเรียน จำเป็นต้องพิจารณาและ
ตระหนักในเรื่องเหล่านี้มากขึ้นทั้งระบบและอีกด้าน
หนึ่ง มหาวิทยาลัยก็อาจจำเป็นต้องถวายเป็นความรู้แต่
พระภิกษุสงฆ์ ทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรม การศึกษา
การสาธารณสุข การบริหารจัดการวัด ชุมชน และ
การศึกษามากขึ้นด้วย ในส่วนของ **มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ** ได้ตระหนักและดำเนินการเรื่อง

เหล่านี้พอสมควร และกำลังจะดำเนินการถวายเป็นความรู้เหล่านี้ถึงระดับปริญญาเอกด้วยเช่นกัน

ศิลปวัฒนธรรมในระบบชุมชนในสังคมไทย
ขณะนี้ จากกระแสทุนนิยม สังคมเมืองใหญ่ โรงงาน
อุตสาหกรรม ทำให้ระบบครอบครัวใหญ่ในชุมชน ใน
ชนบทแตกสลาย คนเฒ่าคนแก่ทำหน้าที่เฝ้าบ้าน
และโหยหาความอบอุ่น จากจิตวิญญาณของชุมชน
และระบบครอบครัวไทยปรับเปลี่ยนไปสู่ศิลป
วัฒนธรรมเชิงอุตสาหกรรม เครื่องอุปโภคบริโภค
เครื่องอำนวยความสะดวกเทคโนโลยี สินค้าพลาสติก
ทัศนศิลป์ ดนตรี ศิลปะการแสดง ภาพถ่ายจาก
เมืองใหญ่ มวลผลิต ระบบอุตสาหกรรม เป็นสูตรสำเร็จ
เป็นขยะ เป็นรสนิยมที่เป็นปัญหา ผ่านระบบการ
ขนส่งสื่อมวลชน และออนไลน์ที่กำลังรุกคืบอย่างน่า
หวงใย สงสารประชาชนชาวลาว ไชยรัยที่รับ
โทรทัศน์ไทยได้เขากำลังดูซ้ำสิ่งที่เป็นคุณไม่มากนัก
แต่ดูซ้ำสิ่งเลวร้ายจากสังคมไทยมากมาย

ถ้ามองไปอีกมุมหนึ่งในกระแสสังคมใหม่ การ
บริหารจัดการวัฒนธรรมใหม่ สังคมเมืองและชุมชน
เมืองที่เราต้องรุกไปข้างหน้า และสร้างดุลยภาพสอง
ด้านให้จงได้ เราก็ขาดวิสัยทัศน์ขาดพลังที่จะเอาจริง
เอาจริงในการพัฒนาหอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ หอสะสมศิลปะ
หอนาฏลักษณะ หอดนตรี ทั้งศิลปะไทยและสากล
รัฐ กระทรวงที่เกี่ยวข้อง ผู้ว่าราชการจังหวัด องค์การ
บริหารส่วนท้องถิ่น ก็คับแคบอัปจนในเรื่องเหล่านี้

ผมไม่อยากจะเห็นเราบ้าคลั่งกับตัวเลขและ
จำนวนนักท่องเที่ยวสูงมากนัก เพราะตัวเลขนั้น
กำลังก้าวไปสู่การท่องเที่ยวเชิงอุตสาหกรรม ศิลป
วัฒนธรรมเชิงอุตสาหกรรม ประดิษฐ์กรรมทางศิลป
วัฒนธรรม ซึ่งล้วนเป็นการเสแสร้ง เป็นการทำลาย
การบริหารจัดการวัฒนธรรมเพื่อวิถีชีวิตที่ดีงามยั่งยืน
ของสังคมและชุมชนชาวไทย เราจะครองนักท่องเที่ยว

ขยะอย่างไรจะสนับสนุนนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิง ธรรมชาติ เชิงศิลปวัฒนธรรมอย่างไร และสอนชาว ต่างชาติให้เคารพรักศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทย ของเรา เราควรจะสอนเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งจะเป็นเจ้าของประเทศชาติในอนาคต ให้มีจิตสำนึกที่ดี งามในสิ่งเหล่านี้ได้อย่างไร เราจะทำอย่างไรให้ คนไทยรักที่จะเที่ยว หวงแหน อนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีในเมืองไทย ของเรา ใครที่จะไปเที่ยวต่างประเทศ ก็ให้สำนึกว่า เงินทุกบาททุกสตางค์เป็นของแผ่นดินไทย ไม่ได้คิดอย่างแยกส่วนว่าเงินของจีน ใครอย่าง ฝรั่งเท่านั้น ให้ลดการบ้ำชอปปิ้ง ชื้อนาฬิกา สวิสต์ ฯลฯ ให้เพิ่มการท่องเที่ยวเพื่อแม่ไปถึง “การเรียนรู้ เขา-รู้เรา” ท่องเที่ยว ศึกษา ชื่นชมชุมชน ศิลป วัฒนธรรม พิพิธภัณฑน์ ดนตรี ของต่างชาติเขาด้วย นอกจากจะได้รู้เขา-รู้เราเพิ่มขึ้น “รสนิยม” เราของ จะได้ดีขึ้นด้วย เราควรจะแสวงหาความมั่นคง ความ

ร่ำรวยของประเทศ ด้วยการทำงานหนัก แทนที่ หากินอยู่กับการท่องเที่ยวเพียงเท่านั้น

ผมขอเชิญชวนให้เราทุกคนมุ่งเข้าสู่การ บริหารจัดการวัฒนธรรมที่เป็น “วัฒนธรรมสีเขียว” (Green Culture) “ศิลปวัฒนธรรมสีเขียว” “การท่องเที่ยวสีเขียว” สร้างจิตสำนึกเชิงวัฒนธรรม สร้างภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่ง สร้างความยั่งยืนจากการ บริหารจัดการใหม่ เพื่อวิถีการดำรงชีวิตที่มีคุณธรรม มีความดีงาม สันติสุข ท่ามกลางการดำรงอยู่ของ พลังธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ผ่านระบบครอบครัว ระบบ การศึกษา สื่อที่เป็นบวก-ลบในวันนี้ รวมไปถึง ระบบออนไลน์ที่คนรุ่นเรามากจะหลงลืม สำหรับเด็ก และเยาวชน เจเนอเรชันเอ็กซ์ ที่จะดูแลและบริหาร จัดการสังคมและวัฒนธรรมในอนาคต

เราน่าจะได้เห็นจิตสำนึกใหม่ หลังจากที่เรา ล้มเหลวกันเกินพอแล้วในเร็ววันนี้ ก่อนที่เรา จะแยกย้ายกันไป

หมายเหตุ

เขียนจากการบรรยาย การสัมมนาวิชาการเรื่อง “ผลกระทบการจัดการวัฒนธรรม และ การจัดการวัฒนธรรมทัศนศิลป์” โดยสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา และ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ 21 สิงหาคม 2551